UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

IX. De lege pœnali.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

Visual Library

carnibus ibi abstinere; quia præceptum abstinendi à carnibus obligat, pro singulis diei partibus. Quare cùm possis illud servare antequam ad locum ubi non jejunatur, te conferas, tandiu obligaris ad illius observantiam, esto jejunium tibi solvere liceat.

Quæres 3. An licitum sit exirè è loco in quo jejunatur, eo animo ut non jejunetur in alio, ubi jejunium non obligat. *Respondeo* affirmativè, nam ille non peccat, qui jure sibi concesso utitur, at ille qui ut liber sit ab obligatione jejunandi, tendit ad locum ubi non jejunatur, utitur jure sibi concesso, ergo non peccat.

Nec dicas, nemini debere fraudem suam patrocinari, cùm enim ille non teneatur manere in loco ubi jejunium servatur, sed possit ad alium se conferre, ibique lex jejunii non obliget, dici non potest eum fraudem committere, quatenus eò tendere vult, ut ab obligatione jejunandi liber sit, sed tantum illum uti jure suo, quod nequaquam illicitum est.

CAPUT IX.

De lege pœnali.

RESOLUTIO I. *Datur lex aliqua merè pœnalis, eo sensu, ut non obliget ad culpam, sed tantum ad pœnam.*] ITA S. Thomas *2.2. quæst. 186. art. 9. ad 1.* ubi hoc *probat* ex eo, quòd in sua religione aliqua regulæ transgressio, vel omissio ex suo genere, non obligat ad culpam sive mortalem, sive venialem, sed tantum ad pœnam taxatam sustinendam. *Neque refert* quod 1.2. *quæstio. 96. art. 4.* dicat, leges humanitus positas si justæ sint, habere vim obligandi in foro conscientiæ: hoc enim verum est de plerisque legibus humanis, non tamen generatim de omnibus.

Potest etiam idem ratione ostendi, nam lex purè pœnalis hic dicitur, qua non præcipitur absolutè ut aliquid fiat, aut non fiat, sed qua præcipitur, ut talis pœna imponatur ei, qui hoc fecerit, aut non fecerit:

at nihil vetat, quin lex eo modo imponi possit, ut vel ipsa experientia constat, ergo lex purè pœnalis dari potest. *Confirmatur*, nam etsi lex absolutè præcipiens, ut aliquid fiat, obliget in conscientia, sive pœnam apponat, sive non: ea tamen quæ tantum præcipit sub disiunctione, ut quis hoc faciat, vel tali pœna mulctetur, non obligat sub peccato ad faciendum, sed tantum ad pœnam subeundam, nisi faciat. Quēadmodum qui vovet se jejunaturum die veneris, aut eleëmosynam daturum non peccat si non jejunat, sed tantùm tenetur dare eleëmosynam, in pœnam jejunii prætermissi.

Dices 1. Homo non meretur pœnam, nisi propter culpam, ergo repugnat quod sit lex aliqua, saltem justa, quæ non peccantem ad pœnam obliget. *Respondeo*, ut homo pœnam mereatur, non requiri culpam strictè sumptam quatenus est offensa erga Deū, sed sufficere culpam civilem, & politicam quæ coram Deo peccatum non est. Unde fit ut quo hæc culpa gravior est, eo etiam pœna ipsi impolita gravior esse possit.

Dices 2. Eo ipso quòd actus deflectit à lege, quæ ipsius regula est, caret rectitudine debita, adeoque moraliter malus est. *Respondeo* actum deflectentem à lege non obligante ad culpam, sed ad pœnam, esse moraliter malum, quoad homines tantum, non quoad Deum.

RESOLUTIO II. *Lex pœnalis, etsi non obliget in conscientia ad faciendum, aut non faciendum actum quem præcipit, aut prohibet, sic tamen obligat ad subeundam pœnam, quæ pro illius transgressione decernitur.*]

RATIO EST, quia ideò non obligat in conscientia ad faciendum actum, quia non præcipit absolutè ut fiat: at præcipit absolutè, ut non faciens actum puniatur, hocque præceptum est justum; ergo obligat in conscientia, ad subeundam pœnam statutam.

Dices, non potest homo in conscientia obligari ad subeun-

subeundam pœnam, quam velit, nolit subire tenetur : at ejusmodi pœnæ plerumque infliguntur per leges pœnales, ut cum quis ob crimen patratum, eo ipso contrahit excommunicationem, vel irregularitatem. *Respondeo* in eo casu transgressionem non obligari sub peccato, ad subeundam pœnam, quatenus hæc dicit meram receptionem in subjecto, sed ad eam patienter, & sine resistentia ferendam; ita ut si sit excommunicatus ab aliorum consortio abstineat; si irregularis, ordines non suscipiat, &c.

Verùm hic dubitari potest, an reus teneatur sub peccato, pœnam propria actione, ex natura rei ad eam requisita, exequi. *Respondeo 1.* interdum teneri. Ratio est, quia cùm legitima & justa sit condemnatio, sicut condemnatus tenetur pœnam subire, ita & sua actione cooperari, quantum ad executionem pœnæ necessarium est: siquidem Judex ad utrumque eum cõdemnare censetur. Unde qui pœna exilii damnatus est, tenetur ad locum exilii sponte proficisci; & qui ad solutionem pecuniarum damnatus est, tenetur solvere, etsi non exigantur.

Respondeo 2. Non teneri, quando pœnæ sunt graviores & difficiliores, ut si reus damnatus sit ad mortem, vel ad mutilationem: quòd enim homo seipsum occidat, aut mutilet, hoc nimis acerbum est & difficile, ut à lege quæ justa & moraliter possibilis esse debet, præcipi possit. Quare esto pœnas illas pati debeat, quando justè ipsi infliguntur, adeoque indirectè ad eas & remotè cooperari; non tamen ipsemet tortoris munus in seipsum exercere tenetur, directè ad eas cooperando. Imò per se loquendo, est grave peccatum, contra legem naturalem, seipsum eo casu mutilare, vel occidere: cùm enim præceptum injustum sit, talis pœnæ executio per illud honestari nequit.

Ex quo colligis, eum qui damnatus est ad venenum bibendum, non posse tali præcepto obtemperare,

perare, quia sic esset directè, & positivè causa mortis suæ. *Nec dicas*, ex multorum sententia, eum qui damnatus est ad mortē fame perferēdam, posse cibos oblatos acceptare, vel etiam respuere. Qui enim respuit, non sibi directè, & positivè mortem infert, sed mortem justè illatam æquo animo sustinet.

Dices, quando pœna mortis justa est, justa etiam est cooperatio ad illam; quare si reus ad mortem justè damnatus sit, poterit & ille justè ad eam cooperari, seipsum positivè occidendo. *Respondeo*, ut mors justa sit, non sufficere quòd reus ea dignus sit, sed præterea requiri, ut à ministro, ad id munus ritè destinato, infligatur qualis non esset reus respectu sui ipsius, ut patet ex dictis.

RESOLUTIO III. *Qui legem transgreditur, aliquando tenetur pœnam statutam subire, ante Judicis sententiam, aliàs non.*] Ut hoc intelligas. *Nota* hic non esse quæstionem de pœna quæ dicitur ferenda, scilicet per Judicis sententiam, sed de ea quæ dicitur lata ipso jure, aut quæ ipso facto dicitur incurri. Clarum enim est legis transgressorem non teneri pœnam prioris generis subire, ante Judicis sententiam. Agendo ergo de pœna posteriori, sive sit privativa, sive positiva.

Dico 1. Transgressorem aliquando teneri pœnam privativam subire, ante Judicis sententiam. Hoc patet in primis in censuris Ecclesiasticis, quæ ex usu communi censentur contrahi, ante ullam Judicis declarationem. Idem etiam constat in variis pœnis, per quas jus acquirendum impeditur: illæ enim obligant ante declarationem judicis. Et sic qui accepit beneficium parochiale, tenetur illud dimittere, nisi intra annum recipiat ordinem sacerdotalem. Et beneficiarii non recitantes horas canonicas, tenentur pro rata fructus restituere, &c. Verùm hæc non tam videtur pœna, quàm conditio sub qua aliquid conceditur, cujus defectu gratia concessa deperditur.

Dico 2.

Dico 2. Varias esse pœnas privativas, quas legis transgressor non tenetur subire, ante sententiam Judicis, eas nempe quæ privant jure quæsito, seu cujus possessio inchoata est. Unde etsi simoniaci ipso facto priventur beneficiis obtentis, non tamen tenentur iis renunciare, ante sententiam Judicis, & similiter hæretici non tenentur, nisi post Judicis sententiam, bona sua fisco tradere, etsi iis ipso jure priventur, à die commissi criminis. Usus tamen invaluit, ut conjux incestuosus privetur jure petendi debitum, ante ullam declarationem Judicis.

Aliqui hæc ita limitant, ut transgressor non teneatur talem pœnam subire, ante Judicis sententiam, nisi lex expressè statuat, eum ante aliam declarationem, ipso facto pœnæ obnoxium esse. *Alii* tamen ejusmodi limitationem rejiciunt & legem ita explicant, ut nolit reum debere pœnam solvere, ante declarationem criminis, sed ante declarationem pœnæ. *Et ratio est*, tum quia quando agitur de pœnis, eæ omnium consensu restringendæ sunt, quantum commodè fieri potest: tum quia valde durum est, quod legem transgrediens teneatur ante declarationem Judicis, se privare beneficiis, vel officiis quæ possidet: quare credendum non est eum esse sensum legis, præsertim quia cùm hæ pœnæ, etiam propter occulta crimina imponantur, teneretur reus seipsum non rarò infamare, si ei pœna ipso facto subeunda esset. Si tamen clarè constaret eam esse legislatoris mentem, ei standum esset.

Dico 3. Transgressorem non teneri, ante Judicis sententiam, eam pœnam subire, quæ ad sui executionem exigit actionem aliquam, sive ipsius rei sive alterius. Probatur, nam imprimis sunt quædam ejusmodi pœnæ, ad quas reus non tenetur directè concurrere, sive ante, sive post judicis sententiam, ut patet ex Resolut. præcedenti Etsi verò aliæ sint, ad quas tenetur sponte cooperari, non tamen apparet, quòd id præstare debeat, ante Judicis sententiam; quia sic reus esset accusa-

accusator, & Judex suiipsius, deberetque seipsum punire, ante quamcumque Judicis declarationem; quod nimis durum est, ut à lege humana intendatur.

Nota, ex jam dictis non debere colligi, nullam esse pœnam latæ sententiæ, sed tantum ferendæ, adeoque vulgarem illam distinctionem pœnæ corruere: non enim id sequitur, quia quando pœna est latæ sententiæ, non debet expectari sententia Judicis, ad pœnam imponendam, sed ad declarandum crimen, propter quod quis pœnam lege statutam meretur. Secùs quando est pœna sententiæ ferendæ. Unde fit, ut si commissum sit crimen, cui bonorum confiscatio ipso facto est imposita, teneatur reus: accedente sententia declaratoria criminis, fructus restituere, quos à tempore patrati criminis percepit. Imò, si reus mortuus est possint conveniri hæredes, ad restitutionem fructuum quia bona ad eos transeunt, cum reali obligatione. Hæc autem non habent locum, quando pœna est ferenda; quare magnum adhuc intercedit discrimen, inter pœnam latæ, & ferendæ sententiæ.

RESOLUTIO IV. *Judex inferior tenetur iis, qui legem transgrediuntur, pœnam imponere.*] PROBATUR, nam proprium Judicis officium est curare, ut leges Reipublicæ observentur, adeoque declarare, secundum allegata & probata, eum qui accusatur, esse reum criminis lege prohibiti, & consequenter pœnam quam meruit ei imponere. *Confirmatur*, quia alioqui leges nullam vim haberent, prorsusque essent inutiles, nisi teneretur Judex pœnam imponere; saltem quando non tenetur reus, ante sententiam Judicis, aut condemnatoriam, aut certè declaratoriam, eam subire: quod ut plurimum contingere, ex ante dictis perspicuum relinquitur.

Nota 1. Jam dicta præcipuè intelligi de judice inferiori: nam Legislator, ex communi sententia potest pœnam remittere transgressori, cùm obligatio, si quam

si quam habet ad pœnam imponendam, oriatur ex sua lege, qua tamen non tenetur. Verùm cùm ille potestate quam habet condendi leges, & puniendi transgressores earum, uti debeat in bonum Reipublicæ, hinc fit ut non sit liber à culpa, si reo, sine causa rationabili, pœnam lege statutam condonet; cùm talis remissio in perniciem Reipublicæ vergere soleat.

Nota 2. Ad officium Judicis spectare eam pœnam imponere, quæ in lege determinata est: sicut enim lex eum obligat ad pœnam imponendam, ita & ad eam imponendam, quæ ipsa lege taxatur; aliàs pœnæ determinationem relinqueret illius arbitrio. Non tamen contra legem peccabit, si pœnam absolutè pro tali delicto ferendam, interdum augeat, vel minuat, juxta varias circunstantias occurrentes, quæ peccatum aggravant, aut minuunt.

Nota 3. Resolutionem nostram præcipuè habere locum in pœnis, quæ dicuntur ferendæ sententiæ, seu quas Judex, ex præscripto legis imponere tenetur. Verùm ea etiam ad pœnas latæ sententiæ extendi potest, si non incurruntur, nisi post declarationem sententiæ: tenetur enim Judex tunc declarare, crimen fuisse commissum; propter quod quis pœnam lege latam incurrit, simulque dare operam, ut talis pœna executioni mandetur.

CAPUT X.

De consuetudine.

RESOLUTIO I. *Consuetudo habet vim legis.*] HOC ut meliùs percipias, *Nota 1.* consuetudinem hic non sumi pro usu frequenti, sed pro jure quod ex tali usu ortum habet: unde solet definiri, Jus quoddam moribus constitutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex, id est, quod habet vim legis, cum non adest lex, quæ obligationem inducat.

Nota 2. Consuetudinem, quæ est secundum legem non facere novam legem, sed esse legis jam positæ observationem; quæ verò est præter legem, novum